

*A pokol térélmény. A mennyország is.
Kétféle tér. A mennyország szabad, [...]
fönről lefele látunk, mintha
egy lépcsőházból kukucskálnánk lefele
egy akarattal nyitva hagyott (felejtett?)
alagsori szobának ajtaján át.*

Tisztelt Elnök úr, kedves vendégeink, Hölgyeim és Uraim!

Itt állunk az Akadémia székháza előtt, amely a tudomány palotája, a szellemi tudás temploma, az igazság-keresés otthona. Nemcsak egy épület, hanem palota, templom, otthon. Mottóul Pilinszkyt idéztem, mit is jelent a tér, miért és hogyan meghatározó a helyszín, amelyben vagyunk. Hogyan mutat túl a tér funkcióján, pusztán materiális valóságán. Milyen érdekes: Pilinszky Apokrif című versében, amelynek kézírata megtekinthető a székház harmadik emeletének kiállításán, a nyelv korlátairól ír, a XX. század egyik meghatározó költője – mint írja – nem érti az emberi beszédet, nem beszél, nincs is szava, de „hangokat ad egy torony teste”, és az emberi kapcsolatokról, nem a szavak adnak számot, hanem a tárgyak, az alakok árnyékai. „Éles kövek közt árnyékom csörömpöl.” Fontos a tér, amiben élünk és dolgozunk. A tér, a forma mondanót hordoz, kérdez és válaszol.

Az erdélyi költő, Reményik egyik versében megidézi az ősokeket, és felszólít bennünket, „Ne hagyjátok a templomot, / A templomot s az iskolát!” A templom és az iskola egyszerre jelenti az épületek fizikai valóságát: a követ és a maltert, de metafora is, jelenti a nemzeti identitást, a magyarság megmaradását, az összetartozást. A tér megőrzése felelősség. Nemcsak a köveket őrizzük meg, hanem azt a szellemiséget, amelyet képvisel, azt a közösséget építjük vele, amely gyakran közös erőfeszítéssel a templomot, az iskolát, a palotát létrehozta. 200 éve Széchenyi a nemzet felemelésére alapította a Tudós Társaságot, és ennek az eszmének a szolgálatára épült fel több mint másfél évszázada a neoreneszánsz palota. A mi felelősségünk, hogy a jövő generációi is gyönyörködhessek benne és, ami még fontosabb, hogy használhassák nap mint nap.

Reményik egy másik versében beszámol a szakrális térben megélt élményéről:

Olyan végtelen áhitat fog el,
mintha erdőben néznék csillagot,
ahol az örök, ős csend ünnepel,
pedig – csupán egy templomban vagyok.

Hiszek abban, hogy a tér visszahat gondolkodásunkra és pszichés jóllétünkre.

Mellékszál: nemrég beszélgettem ortopéd sebész vejemmel. Mikor megdicsértem, hogy mennyire szép lett a felújított korházi épületszárny, nevetve mondta, hogy a nővérek beszámolója szerint a felújítás óta, a betegek kevesebb fájdalomcsillapítót kérnek. Nem mindegy, hogy hol dolgozunk, a hely szelleme orientál, kötelez.

Hadd fűzzem a mondandómat 6 szó köré. Az első a *hitelesség*. Ebbe az épületbe lépve, e falak közt dolgozva, Széchenyi hagyományát ápolva elvárás a tisztesség, az igazság szolgálata, a hitelesség.

A második szó az *együtműködés*. Egy épület létrehozása önmagában is egy sokszintű együtműködés eredménye. Először egyetértés kell, hogy legyen a megrendelő és a tervező között, együtműködés a tervezésben az építész, a statikus és az épületgépész között, majd a kivitelezővel, ezt követően a művészekkel, szobrászokkal, festőművészekkel belsőépítésszel.

Az épületfelújítás még inkább bonyolult összedolgozást igényel. Ezt felsorolva, hadd mondjak köszönetet a közreműködőknek. Lovász László, az MTA elnöke 2015-ben hozta létre a Székház Rekonstrukciós Elnök Bizottságot, amely megújuló tagsággal féltő gonddal felügyelte és érdemben meghatározta az előkészítés és tervezés folyamatát. A felújítást számos szakértő munkája előzte meg, majd Fejérdy Péter építészmérnök munkatársaival közösen elkészített egy funkcionális tervet, amelynek alapgondolata volt az Akadémia nyitása a társadalom felé, illetve, hogy a székház belső közlekedési problémáit a könyvtár bevonásával oldaná meg. Alapvetően ezt a koncepciót követve készítette el a KÖZTI Kelemen Bálint és Makay András vezető tervező építészek irányításával az engedélyezési és a kiviteli terveket. A statikus tervező Váczi Péter volt.

A Freund Tamás elnök vezette Akadémia épületének felújítása lakottan valósult meg. A kivitelezés szakmai felügyeletében kiemelt szerepet játszottak Lövei Pál és Mikó Árpád akadémikus művészettörténészek. Az MTA részéről kiemelt szerepe volt Oberfrank Ferenc köztestületi igazgatónak, és Donkáné Verebes Éva elnöki tanácsadónak, aki éjjel nappal ellenőrizte a kivitelezés minőségét, és nagy szerepe volt abban, hogy magas színvonalú munkát vehettünk át. Őket támogatták tanácsaikkal Mekota Ervin, Szaló Péter és Wéber László. A kivitelezői csapatból ki kell emelnünk Lévai Imre főmérnököt. A restaurálást a MentArtis kft. végezte, Seres András és Verebes Dóra irányításával. Kollégiais kapcsolat volt az építésügyi hatósággal, kiemelten Kosztyu Anikóval és Leposa Lászlóval. A székházzal együtt készült el a Határtalan Történet köztéri alkotás, amely Csillag Katalin építész és szerzőtársai munkája, kiemelendő ennek megvalósításában Budapest Fővárosával, elsősorban Erő Zoltán főépítésszel való harmonikus együttműködés. Ezúton is köszönöm minden résztvevőnek az odaadó és szakszerű munkáját és a rugalmas, kompromisszumot kereső közös tevékenységet.

A harmadik szó az *eredet*, a hagyományok ápolása, az eredethez, a gyökerekhez való hűség. A tudós, Newton szavaival, óriások vállán áll, hogy messzebbre tekintsen. A tudós társaság is az elődök eredményire épít, a hagyományokat gondozza, az Akadémia Széchényi és Arany örökösének tekinti magát.

Ugyanakkor ez nem szabad, hogy változatlanságot, merevséget jelentsen.

Legyen a negyedik szó a *korszerűség*, a megújulási képesség. Vonatkozik ez az épület modernizálására, funkciójának módosítására éppúgy, mint arra, hogy az Akadémia választ kell, hogy keressen a XXI. század kihívásaira. Akadémiánk tagja, Kölcsey Ferenc szavaival: „Régi kor árnya felé visszamerengni mit ér? / Messze jövővel komolyan vess öszve jelenkort; / Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!”

„Hass, alkoss, gyarapíts!” Az ötödik szó a szolgálat. A tudomány szolgálata, a nemzet szolgálata. Tanácsokkal, munkával, elköteleződéssel.

És végül a hatodik szó a *társadalom*. Felelősségünk, hogy elmondjuk a tudomány nem önmagáért van, dolgozunk, hogy megmutassuk a társadalomnak a kutatómunka örömét, a világ megismerésének és megértésének szépségét, a kultúra ápolásának hozadékait, és a tudományos eredmények hatását a mindennapokra. Ezt szolgálja már három évtizede a Magyar Tudomány Ünnepe, az öt éve elindított Alumni Program, az MTA 200 programsorozat és a székház harmadik emeletén létrehozott kiállítások is.

Nagy öröm, hogy a felújítást követően megnyílt kiállítások hatására felpezsdült az élet. Iskolások rohannak le – sokszor zajosan – a székház méltóságot sugárzó lépcsőkarain, nyugdíjas baráti körök osztják meg egymással a kiállításon szerzett élményeiket és turisták csodálkoznak rá a Határtalan Történet tardosi nemes mészke lapjaira, vagy a székház tereire. A felújításban résztvevők kicsit aggódnak, hogy sérülhet a festés, rongálódhatnak a felújított épületrészek. De ennél fontosabb az a mozgás, frissesség, amit a felújítás eredményezett. És látjuk azt is, hogy még mennyi feladat van előttünk.

Hat szó:

hitelesség, együttműködés, eredet, korszerűség, szolgálat, társadalom.

Mivel a díjat, aminek táblája elhelyezést nyer a székház falán egy nemzetközi szervezet hazai bizottsága adja, fordítsuk le a 6 szót angolra. Így hangzik:

Integrity, Cooperation, Origin, Modern, Offering, Society.

És milyen érdekes, a szavak kezdőbetűit összeolvasva, megkapjuk a díjat adományozó szervezet nevét, ICOMOS, azaz a 6 szó egy ún. AKRONIM-ot szolgáltat. Integrity, Cooperation, Origin, Modern, Offering, Society.

Köszönjük az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottságának, hogy döntésükben Székházunk felújítására esett a választásuk, hogy értékelték a hitelességet, az együttműködést, az eredethez való hűséget, a megújulási képességet és a nyitást a társadalom felé. Köszönöm minden közreműködőnek a munkáját és köszönöm a kedves jelenlévőknek hogy meghallgattak.